

Māra Jēkabsons

Katram savu emuāru

Komunikāciju kanāli mainās strauji un cilvēku ikdienas un darba dzīvē ienes arvien jaunus akcentus, iespējas un paradumus. Viens no modes *kliedzieniem* pēdējo 2–3 gadu laikā ir emuāri, kas tiek saukti arī par *blogiem*. 2006.gadā Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas apakškomisija ir apstiprinājusi terminu “emuārs”, kura latviskotā izcelsme saistāma ar jēdzienu “elektroniskie memuāri”. Neskatoties uz to, ikdienā Latvijas sabiedrībā vairāk tiek lietots no angļu valodas pārņemtais “blogs”, kura saknes meklējamas terminā “weblog” (arī “web log”), kas savukārt cēlies no jēdziena “logging the web” un nozīmē “tīmekļa žurnāls”. Informācijas zinātnieku vārdu spēļu rezultātā termins “weblog” pārtapa par “we blog” un beigu beigās “blog”.

Emuāru vēsture un būtība

Tiek uzskatīts, ka pirmais emuārs izveidots 1994.gada janvārī, kaut termins “weblog” šāda veida aktivitāšu apzīmēšanai radīts krietni vēlāk — 1997.gadā. Tolaik termins “weblog” ietvēra tādas darbības internetā kā sarunas *Usenet*¹ tīklā, dažādus forumus un dienasgrāmatu publicēšanu tīmekļa vietnēs. Taču šī iespēja bija izmantojama tikai pašiem aktīvākajiem tehnoloģiju piekritējiem, jo emuāru bezmaksas platformas plašai publikai kļuva pieejamas tikai 90.gadu beigās — 1998.gadā *Open Diary* (<http://www.opendiary.com>) un *Live Journal* (<http://www.livejournal.com>), bet 1999.gadā *Blogger* (<https://www.blogger.com>). Tās visas darbojas vēl joprojām.²

Ja 90.gadu emuāri ar tajos publicētajām entuziasmu piezīmēm tikai pamazām iekaroja popularitāti, tad pēc 2000.gada sākās īsts emuāru *bums*. Mūsdienās politiskie u.c. tamlīdzīgi emuāri jau ir nopietns *spēlētājs* un ietekmē ne tikai sabiedrisko domu, bet arī plašsaziņas līdzekļus — uz pierādījumiem pamatota informācijas sniegšana no notikuma vietas atraktīvā un ērtā veidā nevar tikt nepamanīta un nenovērtēta. Mūsdienās emuārs ir aizstājis individuālas tīmekļa vietnes jēdzienu kā tādu. Emuāri ir kļuvuši par reālu standartu, ko vispār iesākt ar savu tīmekļa vietni, lai tā nebūtu statiska un neinteresanta. Kopumā var teikt, ka **emuārs ir individuālas personas vai kolektīvi veidota tīmekļa vietne dienasgrāmatas veidā, kuras satura galvenā daļa ir regulāri atjaunoti ieraksti un attēli vai multimedijālas datnes**.

Taču mūsdienu apstākļos emuāri sen jau vairs nav tikai tīmekļa vietnes, tās vairs nav arī publiskas dienas-

grāmatas. Tie kļuvuši par dzīvesveidu, vietu, kur atrast sev līdzīgi domājošos un informāciju par sev interesantām lietām.

Emuāriem ir vairākas īpašības, kuru dēļ tie iemantojuši tādu popularitāti:

- ātrums — biežas, pastāvīgas publikācijas, kas pieasaista uzmanību un regulāri informē par visu jauno;
- apgriezti hronoloģiska secība — ieraksti lasītājam tiek rādīti no jaunākā uz vecāko — tā, ka priekšplānā izvirzās jaunākā un aktuālākā informācija, dodot iespēju apskatīt arī vecākos ierakstus;
- atgriezeniskā saite — visus ierakstus ir iespējams komentēt, līdz ar to saņemt tūlītēju sabiedrības viedokli, atbildēt un diskutēt par dažādiem jautājumiem;
- vienkāršība un pārskatāmība — emuāri ir viegli lasītāja uztverei, nav sadrumstaloti un pārblīvoti ar reklāmām;
- personiskums — ikvienu ierakstu raksturo emuāra rakstītāja personīgais skata punkts un attieksme pret notiekošo.

Emuāri un žurnālistika

Ja emuāru pirmsākumos tie tika salīdzināti ar dienasgrāmatām un vēlāk — tīmekļa vietnēm, tad tagad arvien vairāk tiek vilktas paralēles ar tradicionālo žurnālistiku. Ir vairāki kritēriji, kurus salīdzina, runājot par tradicionālo žurnālistiku un emuāriem:³

Tradicionālā žurnālistika	Emuāri
Masu auditorijas, tām pievilcīga satura ģenerēšana	Nelielas mērķauditorijas
Šauri darbojošos profesionāļu loks	Piedalīšanās
Orientācija uz tirgu, satura pārdošana	Efektīva atgriezeniskā saite
Saturu un noformējumu nosakoši noteikumi	Situatīva un individuāla pieeja satura radīšanā
Profesionālie arodstandarti	Maz ierobežojumu, minimāla atbildība

Ja tradicionālie plašsaziņas līdzekļi — televīzija, radio un laikraksti — nosaka, kas ir ziņa un *ko tev būs šodien zināt*, tad emuāri paši izvēlas savas ziņas, savas aktuālās tēmas, piedāvā tām savu interpretāciju, tekstu bieži vien papildinot ar audio un/vai video datnēm, izmantojot saites uz attiecīgo informāciju tīmeklī, un ļauj sagaidīt tūlītēju reakciju no daudzu interesentu vidus. Uz tradicionālajiem plašsaziņas līdzekļiem labākajā gadījumā iespējams piezvanīt vai uzrakstīt vēstuli, taču nav nekādas garantijas, ka katrs viedoklis tiks atspoguļots un publicēts. Savukārt emuāros komentārus rakstīt var visi, un dzēsti tiek tikai klaji rupji un neatbilstoši komentāri. Tradicionālie plašsaziņas līdzekļi iznāk noteiktā laikā, raksta par masu auditorijas interesējošām tēmām, nesaņem atsauksmes — emuāros var rakstīt ikviens un par faktiski jebkuru tēmu, kas ir tuva un interesē, un tūlīt saņemt atsauksmes. Tradicionālie plašsaziņas līdzekļi ir business, viņiem jāraksta tas, ko var pār-

dot, — emuāros var rakstīt visu, kas ienāk prātā. Taču, ja vēlas piesaistīt auditoriju, ir jāraksta interesanti un par saistošām tēmām. Emuāriem ir salīdzinoši lielāka konkurence, jo avīzes Latvijā ir tikai dažas un tām ir diezgan stabila auditorija, kamēr emuāru (un informācijas internetā vispār) ir daudz vairāk, tāpēc uzmanību noturēt ir nesalīdzināmi grūtāk — ja cilvēkam emuārs liksies neinteresants un neaktuāls, viņš pāries uz citu tīmekļa vietni. Interneta sabiedrība kopumā ir citāda, tā savādāk uztver pasauli. To nepamierina avīzēs rakstītais, jo tas ir pārāk statisks un stīvs. Jaunie plašsaziņas līdzekļi, tai skaitā emuāri, ir tehnoloģiski attīstītāki un tie ir tas, ko gribētu vecie jeb tradicionālie plašsaziņas līdzekļi, bet nezina, kā to panākt.

Individuālie un korporatīvie emuāri

Var izdalīt divus emuāru veidus: **individuālie un korporatīvie jeb institucionālie emuāri**. Bibliotēkām aktuālāki ir pēdējie. Šādi emuāri, kur darbinieki un vadība raksta par uzņēmumu un/vai tā produktiem vai reizēm arī citām tēmām, ir daudzām pasaulē vairāk vai mazāk pazīstamām kompānijām. Tas ir elastīgs veids, kā klientiem un sadarbības partneriem sniegt informāciju, turklāt daudz tuvāku reālajai dzīvei. Tā ir gatavība runāt ar katru un tieši, nevis caur, piemēram, PR⁴ aģentūrām un nodaļām, — runāt atklāti un cilvēciskā valodā, nevis nozares žargonā vai samākslotā tekstā. Atšķirība starp uzņēmuma vai iestādes tīmekļa vietni un emuāru ir ideoloģijā — klasiskā tīmekļa vietne pēc savas būtības nav nekas vairāk kā interaktīvs (dažreiz) reklāmas buklets. Emuāri ir komunikāciju vide, kurā cilvēki runā to, ko domā, nevis publicē preses relīzes.⁵ Tā ir pāreja no monologa, kas būtībā ir tīmekļa vietne, uz aktīvu dialogu.

Emuāri dod vairākas iespējas un priekšrocības uzņēmuma vai iestādes attīstībai:

- iepazīstināšana ar uzņēmumu un/vai institūciju;
- informēšana par jaunumiem;
- dalīšanās ar zināšanām;
- diskusijas ar nozares profesionāļiem;
- komunikācija un atgriezeniskā saite ar lietotājiem.

Taču jāņem vērā, ka ir jādod iespēja izteikties visiem darbiniekiem. Korporatīvo emuāru pozitīva attīstība prognozējama vien tad, ja tie no uzņēmumu, iestāžu un institūciju puses netiks pārāk korigēti, bet gan būs kā "brīvā tribīne".

Kā labi korporatīvo emuāru piemēri minami: uzņēmumu "Google" (<http://googleblog.blogspot.com>), "Adobe" (<http://blogs.adobe.com>), "Kodak" (<http://1000words.kodak.com>), "General Motors" (<http://fastlane.gmblogs.com>) emuāri. Latvijā tādu nav daudz, piemēram, SIA "ZetCOM" mobilo telekomunikāciju sakaru operatora un priekšapmaksas kartes "Amigo" emuārs (<http://blog.amigo.lv>) un SIA "Limolux" emuārs (<http://blog.limolux.lv>).

Iedvesmu var smelties arī labākajos individuālo emuāru paraugos: *Nozare.lv* (<http://nozare.lv>), *Laacz.lv* (<http://laacz.lv>), *Kakao.lv* (<http://www.kakao.lv>), *Kristaps.blogiem.lv* (<http://kristaps.blogiem.lv>), *Nekur.lv* (<http://www.nekur.lv>), *Digg.lv* (<http://www.digg.lv>), *Pods.lv* (<http://pods.lv>), *Journal.lv* (<http://www.journal.lv>), *Onkulis.com* (<http://www.onkulis.com>), *Jy.lv* (<http://jy.lv>) un *Pankukas.blogiem.lv* (<http://pankukas.blogiem.lv>). Sava individuālā vai korporatīvā emuāra veidošanai var izmantot arī vairākas Latvijas emuāru platformas: "Sviesta Ciba" (<http://klab.lv>), *Blogiem.lv* (<http://blogiem.lv>) un *Blogs.lv* (<http://www.blogs.lv>).

lv), *Pods.lv* (<http://pods.lv>), *Journal.lv* (<http://www.journal.lv>), *Onkulis.com* (<http://www.onkulis.com>), *Jy.lv* (<http://jy.lv>) un *Pankukas.blogiem.lv* (<http://pankukas.blogiem.lv>). Sava individuālā vai korporatīvā emuāra veidošanai var izmantot arī vairākas Latvijas emuāru platformas: "Sviesta Ciba" (<http://klab.lv>), *Blogiem.lv* (<http://blogiem.lv>) un *Blogs.lv* (<http://www.blogs.lv>).

Latvijas bibliotēku emuāri

Patīkami, ka gada laikā ievērojami audzis (un turpinā augt) bibliotēku emuāru skaits. Šobrīd tīmeklī rodams jau 21 bibliotēku emuārs:⁶

1) **Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas emuārs** (<http://lndb.wordpress.com>), kas atšķirībā no sava priekšgājēja publicē regulārus rakstus saistībā ar digitālo bibliotēku;⁷

2) **Jāņa Ziediņa emuārs** (<http://www.b20.lv>) par aktualitātēm bibliotēku tehnoloģijās;⁸

3) **Ingas Marriottas emuārs** (<http://www.bibliotekari.blogspot.com>);⁹

4) **Pārlielupes bibliotēkas emuārs** (<http://parlielupesbiblioteka.blogspot.com>);

5) **Aizputes pilsētas bibliotēkas emuārs** (<http://aizputesbiblioteka.blogspot.com>);

6) **Jelgavas 4.vidusskolas bibliotēkas emuārs** (<http://www.biblioteka.blogs.lv>);¹⁰

7) **bērnu bibliotēkas "Zinītis" emuārs** (<http://zinitis.blogspot.com>);

8) **Limbažu Bērnu bibliotēkas emuārs** (<http://limbazuberni.blogspot.com>);

9) **Līgatnes pagasta bibliotēkas emuārs** (<http://everests.blogiem.lv>);

10) **Limbažu Galvenās bibliotēkas emuārs** (<http://limbazugalvenabiblioteka.blogspot.com>);

11) **Limbažu Galvenās bibliotēkas Interneta lasītavas emuārs** (<http://lgbinternetalasitava.blogspot.com>);

12) **Latvijas Medicīnas bibliotēkas emuārs** (<http://lmbib.blogspot.com>);

13) **Viļakas pilsētas bibliotēkas emuārs** (<http://vilakabiblio.wordpress.com>);

14) **Blontu pagasta bibliotēkas emuārs** (<http://blontubiblioteka.blogspot.com>), kuram nav izdzēsts tā priekšgājējs ar absolūti nesaprotamu saturu tīmekļa vietnē *Blogs.lv*: <http://blontubiblioteka.blogs.lv>;

15) **Pureņu pagasta bibliotēkas emuārs** (<http://purenubiblioteka.blogspot.com>);

16) **Rīgas Centrālās bibliotēkas Svešvalodu bibliotēkas emuārs** (<http://svesval.blogspot.com/>);

17) **Bauskas 1.vidusskolas bibliotēkas emuārs** (<http://b1v.lv/index.php/category/biblioteka/>), kas sevi nodēvējis par dienasgrāmatu un ir Bauskas 1.vidusskolas tīmekļa vietnes sastāvdaļa;

18) **"Bērnu žūrijas" emuārs** (<http://www.bernuzurija.lv/>), kas veltīts Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta Bērnu literatūras centra realizētās Valsts kultūrkapitāla fonda kultūras programmas "Lasīšanas veicināšana" apakšprogrammas "Bērnu žūrija" aktivitātēm;

19) **Patentu tehniskās bibliotēkas emuārs** (<http://patentu-biblioteka.blogspot.com/>);

20) **emuārs "Jelgavas bibliotēku ziņas"** (<http://jzbzinass.blogspot.com/>);

21) **Rēzeknes Centrālās bibliotēkas emuārs** (<http://rezeknesbiblioteka.biblog.lv/>).

Ieteikumi emuāru veidotājiem

Veidojot emuāru, var saskarties ar vairākām būtiskām problēmām. Pirmkārt, tas ir vizuālais noformējums. Emuāru auditorija parasti iedalāma divās daļās: pastāvīgie apmeklētāji un tie, kas emuāru aplūko pirmo reizi, — gan vienus, gan otru būtiski ietekmē emuāra vizuālais iekārtojums. Jaunākie pētījumi liecina, ka tīmekļa lietotāji pirmo un nereti izšķirošo novērtējumu veic 50 milisekundēs un tas, kā izskatās emuārs, var būtiski ietekmēt to, vai apmeklētājs tur uzturēsies ilgāk par minūti. Īss, koncentrēts nosaukums, kodolīgi un intriģējoši virsraksti, neuzkrītošs, bet interesants vizuālais noformējums — tas viss piesaista uzmanību. Spilgts, sarežģīts un netradicionāls vizuālais risinājums varbūt ir oriģināls, bet ar laiku nogurdina, savukārt gaumīgs iekārtojums ar nelielām rozinītēm palīdz apmeklētājam vieglāk uztvert piedāvāto informāciju. Otrās svarīgākais emuāra elements ir saturs — cik tas saistošs un viedokļu apmaiņu rosinošs, tāpēc atbilstoša satura izvēle ir bibliotēkas emuāra veiksmes priekšnoteikums. Līdzīga problēma var būt ar auditoriju — pilnīgi noteikti jāprecizē publika, kurai šis saturs tiks adresēts. Vai tie būs lasītāji, bibliotekāri, sadarbības partneri vai visi kopā. Ķibeles sagādā arī informācijas troksnis — internets mūsdienās ir tik pārblīvets ar dažāda veida informāciju, ka apdomājams katrs teikums, kas tiek publicēts, lai informācija ir patiešām noderīga un interesanta, lai tā netiek publicēta publicēšanas dēļ un nepiesārņo interneta vidi vēl vairāk. Svarīga ir informācijas kvalitāte. Noslēpums slēpjas ne tikai spējā rakstīt interesanti, bet arī gramatiski un stilistiski pareizi. Ir jāpaiet zināmam laikam, lai iemantotu savu pastāvīgo auditoriju un tās uzticību, kļūtu par autoritāti emuāru rakstītāju un lasītāju vidū. Var gadīties, ka ar laiku noplok entuziasms, tad situācija ir nopietni jāizvērtē, jo atteikties no kaut kā vienmēr ir vieglāk nekā izturēt. Emuāru rakstīšanas talants nav katram dots, jo jāraksta ir bieži, interesanti, turklāt jābūt interaktīvai saitei ar lasītājiem — jāatbild uz komentāriem, jādiskutē. Ja lasītājs redzēs, ka viņa komentāri tiek ignorēti, viņš šo emuāru vairs neapmeklēs. Emuārs nav *vientuļa sala* — dibināmi un uzturami kontakti ar citiem emuāru veidotājiem. Atgriezeniskajai saitei jābūt ne tikai ar emuāra apmeklētājiem, bet arī ar to tīmekļa lietotāju daļu, kas relatīvi saucama par konkurentiem: jāsažinās savā starpā, jādod atsauces vienam uz otru, tas būs noderīgi ne tikai profesionālajai pilnveidei, bet arī emuāra popularizēšanai. Kopumā var teikt, ka emuāra veidošana ir smags darbs, protams, ja grib kvalitatīvu rezultātu.

Taču emuāriem ir arī vairākas būtiskas priekšrocības, kādēļ cilvēki tos iecienījuši. Pirmkārt, tā ir brīvība un neatkarība paust savu viedokli, bieži vien alternatīvu un atšķirīgu no vairākuma sabiedrības. Līdz ar to ir iespēja rast domubiedrus, sekotājus un piekritējus, popularizēt savas idejas. Otrkārt, tas ir personiskums. Emuāros cilvēki parasti raksta tikai par to, kas viņus patiešām interesē un ko viņi patiešām domā. Taču emuārs

nebūt nozīmē tikai personisko piedzīvojumu atspoguļošanu. Savā tīmekļa vietnē tās uzturētājs var rakstīt jebko, kas ienāk prātā un varētu šķist interesants citiem. Tomēr tāpat kā pret visu citu šajā pasaulē, arī pret rakstīto vārdu emuāros jāizturas ar atbildību. Treškārt, liela emuāra priekšrocība ir jau minētā atgriezeniskā saite, dialogs un saruna ar savu lasītāju: bibliotēkas apmeklētāju, kolēģi vai vienkāršu interesentu. Daudzi cilvēki mūsdienās dzīvo otro dzīvi internetā, un kāpēc lai tā nebūtu bibliotēka un bibliotēkas apmeklējums, izmantojot interneta sniegtās iespējas? Bibliotēkā ir uzkrāts tik daudz vērtību — ar emuāru starpniecību tās ir iespējams daudz ērtāk un atraktīvāk piedāvāt sabiedrībai. Atklāt alternatīvu vidi primitīvām masu izklaidēm. Saliņu tiem, kam rūp tautas kultūras un garīgās vērtības un nākotne.

¹ *Usenet* — saīsinājums no *user network* 'lietotāju tīkls' — ir pasaulē plaši izplatīta interneta sarunu sistēma. Tīkla lietotāji sūta un lasa publiskas vēstules, kas ir sadalītas vairākās atbilstošās kategorijās jeb ziņu grupās (*newsgroups*). Vēstules sūtīt un lasīt var tikai reģistrēti tīkla lietotāji, un visas sūtītās vēstules un ziņas ir lasāmas visiem, kas attiecīgajā ziņu grupā ir pierēģistrējušies.

² Vairāk par emuāru tehnoloģisko pamatu lasāms Māras Niperes rakstā "Pirmā Latvijas bibliotēku emuāra 100 dienas" žurnāla "Bibliotēku Pasaule" 41.numurā (31.–34.lpp.).

³ Tradicionālās žurnālistikas un emuāru salīdzinājuma pamatā Latvijas Universitātes doktoranta Jāņa Buholca materiāli.

⁴ *PR* — saīsinājums no *public relations* (tulkojumā no angļu valodas — 'publiskās jeb sabiedriskās attiecības') — plānoti un pastāvīgi centieni, kuru mērķis ir izveidot labvēlīgas attiecības starp uzņēmumu un tam apkārt esošo sabiedrību. Sabiedriskās attiecības ietver visus saskarsmes veidus ar visiem cilvēkiem, ar ko uzņēmums veido un uztur attiecības. Sabiedriskās attiecības ir nepieciešamas jebkurā organizācijā — gan ar uzņēmējdarbību saistītā, gan nekomerciālā, gan valstiskā, gan nevalstiskā. Sabiedriskās attiecības ir vadīšanas funkcija un parasti šo darbu veic viens vai vairāki speciālisti, kuri vada komunikāciju starp šo organizāciju un ar to saistīto sabiedrību: tiek novērtēta sabiedriskā doma, noteikta individa vai organizācijas politika un rīcība saskaņā ar sabiedrības interesēm, kā arī plānota un īstenota rīcības programma, kuras mērķis ir izpelnīties sabiedrības izpratni un piekrišanu. Sabiedrisko attiecību galvenie darbarīki ir pētniecība un gudra un ētiska komunikācija. (Skaidrojums no: **Lapsa, Teika. Sabiedriskās attiecības : ievads teorijā un praksē.** Rīga : Biznesa augstskola Turība, 2002. 147, [2] lpp. ISBN 9984-609-57-X; **Katlips, Skots M., Senters, Alens H., Brūms, Glens M. Sabiedriskās attiecības.** No angļu val. tulk. Maija Cīrule. Rīga : Avots, 2002. 763 lpp. ISBN 9984-700-54-2; **Veinberga, Sandra. Publiskās attiecības PR : teorija un prakse.** Rīga : Zvaigzne ABC, [2004]. 327 lpp. ISBN 9984-36-529-8.)

⁵ Preses relīze jeb informācija preseī (no angļu *press release*, *press statement* 'preses paziņojums', *news release* 'ziņu paziņojums', *media release* 'mediju, plašsaziņas līdzekļu paziņojums') — aktuāla informācija par sabiedrisko attiecību speciālista pārstāvētās organizācijas vai klienta aktivitātēm, kas tiek izplatīta tādā veidā, lai jau būtu gatava izmantošanai plašsaziņas līdzekļos. (Skaidrojums no: **Lapsa, Teika. Sabiedriskās attiecības : ievads teorijā un praksē.** Rīga : Biznesa augstskola Turība, 2002. 147, [2] lpp. ISBN 9984-609-57-X.)

⁶ Raksta tapšanas gaitā vairākkārt nācās sarakstu papildināt — bibliotēku emuāri aug kā sēnes pēc lietus, kas liecina par patiesu bibliotekāru interesi un aktivitāti. Tāpēc uzskaitījums nepretendē uz pilnīgumu, bet attiecīgā brīža reprezentatīvāti. Kā trūkums jāatzīmē tas, ka emuāru adreses mēdz variēties un mainīties, kā arī reizēm nav pieejamas.

⁷ Diemžēl nav likvidēta emuāra iepriekšējā adrese <http://dibi.six.lv>.

⁸ Emuārā lasiet arī par jauno emuāru veidošanas un uzturēšanas sistēmu *BibLog* (<http://biblog.lv/>), kas izveidota speciāli bibliotēkām, bibliotēku darbiniekiem un ar bibliotēku nozari saistītām lietotāju grupām (<http://www.b20.lv/2008/09/18/biblog-lv-jauna-blogosanas-iespeja-bibliotekam/>).

⁹ Šobrīd, šķiet, vairs nedarbojas.

¹⁰ Arī <http://biblioteka.blogs.lv>. Pašlaik emuāru, šķiet, piemēklējušas tehnoloģiskas nedienas — neviena no abām adresēm nedarbojas.